

DOSYA/DERLEME

KÜRESELLEŞME VE BÖLGESELLEŞME İLİŞKİSİ- MERKEZİYETÇİLİKTE ADEM-İ MERKEZİYETÇİLİĞE, ULUS DEVLETTEN ULUSÜSTÜ BİRLİKLERE VE BÖLGESELLEŞMEYE

Şenay ERAY*

"Ulus devlet, büyük yaşam sorunları için çok küçük, küçük yaşam sorunları için çok büyük kalmaktadır."

Daniel Bell

1. Giriş

İdari ve yönetsel yapılanmalar, tıpkı politik ve ekonomik yapılar gibi dinamik yapılanmalardır. Öyle ki, zamanla ve mekanla değişebilecek ve tarih içerisinde de değişime uğrayabilecek nitelikte beşeri yapılanmalardır. Tarih içerisinde var olan devletler niteliklerini değiştirmiş, güçleri belirli dönemlerde kendi merkezlerinde biriktirip kullanmış ve bazı dönemlerle ise belirli yapılanmalar oluşturup merkezde tuttukları güçleri bu yapılara devretmişlerdir. Dünyanın bir küre gibi ekonomik, siyasal, kültürel, toplumsal açıdan sıkışması ve bir tek yer olarak algılanması olarak tanımlanan "Küreselleşme" olgusuyla da var olan güç odağı ulus-devlet niteliğini değiştirmiş, kendisine değişen koşullara göre değişik konumlar ve güç merkezleri yaratmıştır (Aslanoğlu, 1998). İdari, siyasi ve ekonomik güç değişimini belirleyen küreselleşmenin

devlet üzerinde etkisi ulus-üstü kuruluşlar ve ulus-altı kuruluşlar olarak ikili bir yapılanma ile gerçekleşmiştir. Yani, siyasi ve idari merkez gücün bir kısmı üst kurumlara; bir kısmı veya tamamını da alt yerel bölümlere devretmiştir. Nihayetinde günümüz dünya ölçeğinde ulus-üstü Avrupa Birliği, devletlerarası Kuzey Atlantik Paktı (NATO), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve sınırlar ötesi Yeşil Barış (Green Peace), Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) gibi yapılar oluşurken; aynı zamanda yerelleşme hız kazanmış ve daha yerel idari, siyasi ve ekonomik güç odakları oluşmuştur. Bu bağlamda yerelleşmenin önemli bir boyutu olan bölgeselleşme olgusu önemli bir yapılanma olarak kendi yerini edinmiştir.

Bu çalışma içerisinde küreselleşme-bölgeselleşme olguları arasındaki ilişki, özellikle Avrupa Birliği tarafından uygulanmakta olan "yeni bölgeselleşme" modeli bağlamında ele alınacaktır. Var olan bu ilişkinin niteliklerini ve dinamiklerini inceleyebilmek için öncelikli olarak küreselleşme kavramı ve tarihsel bir süreç içerisinde oluşumu incelenecektir. Küreselleşme ve onun ulus-üstü güçleri yaratması çalışmanın ilk ayağını oluşturacaktır. İkinci bölümde ise küreselleşmenin yerel ile ilişkisi saptanmaya çalışılacak, yerel güçlerin oluşumu üzerindeki etkisi

*Arş. Gör., İnönü Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü

irdelenecektir. Bir sonraki basamakta ise yerleşmenin bir boyutu ve çalışmanın asıl konusu olan bölgeselleşme olgusu incelemesine geçilecektir. Bölgeselleşme ile küreselleşme ilişkisini daha net kurabilmek için bölge, bölgeselleşme, bölgelik kavramları üzerine bir literatür çalışması yapılacaktır. İki kavram arasındaki bağlantıyı daha iyi anlayabilmek için küreselleşmenin izlediği tarihsel sürece bakıldığı gibi bölgeselleşmenin de aynı dönemlerdeki hallerine göz atılacaktır. Tarihsel ilişki ortaya serildikten sonra son bölümde günümüzdeki küreselleşme ve bölgeselleşme ilişkisi üçlü bir yapılanma olan ulus-devlet, ulus-altı kuruluşlar ve ulus-üstü kuruluşlar bağlamında incelenecektir.

2. Küreselleşme ve Ulus-Üstü Güçleri

"Küreselleşme" yirminci yüzyılın son dönemlerinde sıklıkla tartışılan gelen bir konu olarak literatürde yerini almıştır. Küreselleşme kavramı, değişik bakış açılarına sahip kişiler için farklı anlamlara gelmektedir. Özetleyecek olursak, kimileri bu sürecin, dünya ekonomisinin, denetimden uzak olan küresel piyasa güçleri tarafından düzenlenmesi ve bununla beraber tüm dünyada toplumsal hayatın birçok alanının bu güçler tarafından kontrol edilmesi olduğunu söylerken; kimileri bu süreçte uluslararası sermayenin oldukça genişlemiş ve büyümüş olmasına rağmen küresel bir ekonomiye dönüşmediğinin ve bir düşüş dönemine gireceğini belirtmektedir (Hirst, 1998). Bir grup için küreselleşme, kültürel, siyasi, sosyal, ekonomik değerlerin ve bu değerlerin içsel halliği ile şekillenmiş birimlerin ulus sınırlarından çıkarak, genişleyerek ulus-ötesi ortaklıklara ulaşması dünya geneline yayılmasıdır. Bir başka anlamda ise; küreselleşme, tarih içerisinde oluşmuş ulusal sınırların fiziksel ve ekonomik temelde yavaş yavaş yok olarak farklı yaşantılara yaklaşma, farklı kültür ve inançlara yakından teması geçmeyi sağlayan aracısız, doğrudan temasın kurulduğu bir dünya düzeni olarak kabul edilir. Bu düzenin kurulması farklı toplumsal yapılar arasındaki iletişimi arttırmakta ve yoğunlaştırmaktadır. Böylece küreselleşme ideolojik ayrımlara dayalı olan kutuplaşmaların da yok olmasına neden olabilecek bir süreçtir. Özellikle

küreselleşmenin soğuk savaş sonrasında ciddi bir biçimde ortaya çıkması da küreselleşmenin ikinci anlamının ön plana çıkmasından kaynaklanıyor diyebiliriz. Yani sermaye egemenliğinin ulus sınırından çıkıp uluslararası serbest dolaşımı dünya ölçeğinde tekelleşmesi ile ulus ötesi yaşam alanlarının da birbiriyle doğrudan teması geçerek yaklaşık tekelleşmesidir.

David Harvey'in "zaman ve mekan sıkışması" olarak adlandırdığı küreselleşme, günümüze has ve aslında sadece bu dönemde oluşan bir olgu değildir (Harvey, 2003). Tarihsel olarak küreselleşme ticaretin büyük ölçüde arttığı bir dönem ile varlık kazanmaya başlamıştır. Küreselleşmeyi üç dalga içerisinde inceleyecek olursak; ilk dalga; Batı Avrupa'da kapalı tarım ekonomisinden yani feodalizmden ticari kapitalizme geçiş aşamasıdır. Deniz ticaretinin gelişimi ile başlayan birinci dalga küreselleşmeyle, siyasi birim olarak feodal beylikler yerini ulus-devletlere bırakır. Ekonomik temelde yaşanan bu dönüşümün ana nüvesi; gelişen ticaret için daha geniş ve güvenli bir pazar gereksinimidir. Yeni siyasal birim olan ulus-devletin gelişen ticari kapitalizmi güvence altına alarak onu koruma maksadı ile şekillendiğini görüyoruz. Öyle ki; tek tip yasaların çıkması, bölgelere göre değişmeyen vergilerin konulması, dil kültür homojenliğinin sağlanması ve hukuk güvenliğinin sağlanması aslında ulusal pazar ölçeğinde faaliyetlerin güvence altına alınmasını sağlamak amaçlı politikalar idi. Küreselleşmenin bu ilk dalgası, ekonomik temelde doğan Avrupa'da kurulan ulus devletlerin "sömürgecilik" ile dış politikalara egemen olma aşamasını içermektedir (Uygun, 2001).

Küreselleşmenin ikinci aşamasındaki itici güç ise; sanayileşmedir. Sanayi üretim tarzı uluslararası ticareti genişletti ve hızlandırdı, aynı zamanda yapısını da dönüştürdü. 1880'ler ile beraber kapitalizmde tekelleşme kendini göstermeye başladı ve sanayileşme için ulusal pazarlar yetersiz konuma gelmeye başladı. Ulusal pazarların üzerinde daha geniş ve güvenilir pazar arayışı ile sömürgecilik; emperyalizm biçimine dönüşmeye başladı. Küreselleşmenin ikinci dalgasını oluşturan bu

süreçte, Avrupa'da sanayi devrimi sonucu karşılaşılan ekonomik ve sosyal sorunlara çözüm olarak dış politika ilkeleri yerleşir (Uygun, 2001).

Üçüncü küreselleşme dalgası ise 20. yüzyıl sonundaki iletişim ve teknolojik gelişmeler ve üretimin örgütlenmesi ile bağlantılıdır (Uygun, 2001). Kapitalizmin 1970'lere doğru sıkışması ile de doğrudan ilintili olan bu dönüşümün temeli, esnek üretime geçiş, hizmet sektörünün genişlemesi, iletişim ve bilişim teknolojisinin artması sonucu çoklu bir etkileşim düzeneğinin kurulması ile toplumsal yapı ve siyasal yönetimin de dönüşüme uğramasıdır. Bu dönemdeki küreselleşmenin en önemli sonucu da ilk dalgada oluşturduğu ulus-devlet modelleri dönüştürmesi ve büyük ölçüde değişikliğe uğratmasıdır. Bu durum özellikle uzak-yakın, burası-orası ve iç-dış algılarının değişmesi, hareket kabiliyeti ve enformasyon naklinin artması ile doğrudan ilgilidir (Bauman, 2006). Keleş'in de dediği gibi "Küreselleşme'nin dünyadaki asıl var olan gelişimi ve anlamı, 1970'lerin sonlarından 2000 yıllara kadar olgunlaşan bir sosyal süreç olarak kapitalizmin yeryüzünde tek geçerli sistem yapılması, kamunun ekonomi ve toplum yaşamındaki etkisinin azalması ve piyasa güçlerini toplum yaşamına egemen kılınmasıydı (Mengin, 2003). Üçüncü dalga, yani günümüzdeki küreselleşmeyle ulus-devletler kendi öz güçleri ve sınırları içerisinde kendi ekonomilerini yönlendiremez hale gelmişlerdir. Gelişen teknoloji ile beraber bilginin hızlı ve serbest dolaşımı aynı zamanda ticaretin de bir o kadar serbestisini getirmiştir. Sonuçta, topraksal anlamda sınır tanımayan bu ilişki düzeneği, ülke ekonomilerini uluslararası finans piyasalarına bağımlı hale gelmiştir. Ekonomik ortaklık ve bağımlılıkla başlayan bu süreç beraberinde siyasi ve yönetsel politikalar birlikteliğine dönüşmüştür. Yani küreselleşme kendisinin "ulus" temelinde sağladığı birliktelikleri yetersiz bularak daha üst güvence ve garanti odakları kurmuştur. Son tahlilde küreselleşme bu sefer de yine kendini garanti ve güvence altına almak için "ulus-üstü" güçlerini oluşturmuştur.

Uluslararası sermaye, küreselleşmenin de giderek hızlanması ile birlikte ulus-üstü siyasal birliklere gereksinim duymuştur. Fakat Oktay Uygun, ulus-ötesi

ekonomik birlikteliklerin şimdilik küreselleşme bağlamında tam olarak siyasal birliklerini oluşturamadığından bahsetmektedir (Uygun, 2001). Aynı zamanda kendisi, ekonomik bloklaşmanın siyasal bloklaşmaya dönüşmemesini bloklar için bir tehdit olarak görmektedir. Çünkü, uluslararası sermaye çıkarlarını siyasal birliklerini - tıpkı "ulus devlet" lerini kurduğu gibi - kurarak koruyabilecektir. Ve ekonomik grupların siyasal gruplara dönüşmesi de, ulus devletlerin rolünün azalmasına, ulus-üstü düzeyde demokratik meşruiyeti olan yeni siyasal blokların oluşturmalarına neden olacaktır. Ekonomik temelde oluşan birlikteliklerin siyasal alanda bir yönetsellikle ulus-üstü bir varlık kazanmasına aslında sadece Avrupa Birliği örnek olarak gösterilebilir. Bu nedenle, Avrupa Birliği'nin daha yakından incelenmesi faydalı olacaktır.

Bir ulus-üstü aktör olarak Avrupa Birliği'ne baktığımızda, Birliğin, içinde bulunan ulus-devletlerin yetkilerini aşındırdığını ve egemenlik alanlarını daraltmış olduğunu görmekteyiz. Avrupa Birliği içerisindeki devletlerin kendi rızalarıyla yetki alanları ve güçlerinin daralmış olması sadece üst bir birimin varlığı ile gerçekleşmemiştir. AB üyesi devletlerin liberal bir politika içerisinde gerçekleştirdiği politikalar da devletin küçülmesine, merkezizetçiliğin ve sosyal hakların azalmasına neden olmaktadır. Küreselleşme sürecinde ulus devletler, ekonomik temelde oluşturdukları ekonomik bloklar sonucu varlık bulan ulus-üstü siyasal birimlere kendi yetkilerini devrederken, bir taraftan da daha alt düzeyde oluşan yerel yapılanmalara da yetki aktarımı yapmıştır. Çift taraflı olarak -alttan ve üstten- gücünü devreden ulus-devletler yeni küresel düzeydeki siyasal ve yönetsel aktörleri oluşturmuştur.

Son olarak, terimsel çerçevede küreselleşmeye baktığımızda, diyalektik bir durumla karşı karşıya kalıyoruz. Çünkü küreselleşme bir taraftan dünyanın küçülmesine atıfta bulunurken diğer taraftan bütün olarak bir dünya bilinci oluşturmaktadır. Kendi yerelliğini farklılıklar üzerinden oluştururken, bir taraftan da farklılıkları ulus-üstü birliklerle yok etmeye çalışmaktadır. Her ne kadar ulus-üstü birliklerin ve yerel güçlerin farklılıkları yok etme değil, yaşatma

üzerinden politika uyguladığını bilsek de, birbiri ile doğrudan temas ve uzlaşa ile ortaklıklar çok daha kolay kurulabilmektedir.

3. Küreselleşme ve Yerelleşme İlişkisi: Küreselleşmenin Yerel Aktörleri Teşviki

Küreselleşme çağında, Bell'in dediği gibi "ulus devlet, büyük yaşam sorunları için çok küçük, küçük yaşam sorunları için çok büyük" bir yer tutmaktaydı (Giddens, 2004). Küreselleşme, bir yönüyle sadece tüm bir dünya toplumu ve birlikteliğine doğru bir yönelimdir. Küreselleşmenin ikinci yüzü de, ulus devletin küçük yaşam sorunları için çok büyük kaldığından daha yerel düzeyde birlikler oluşturma amaçlı; yerelleşmenin önem kazanmasıdır. Yani dünyadaki değişim trendi içinde "yerelleşme", küreselleşmenin yanında, ona hizmet eden; aynı zamanda da bir sonuç olarak karşımıza çıkıyor.

Yerelleşme, merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru yetki, görev ve kaynak aktarımını ifade ederek yerel yönetimlerin ulus-devlet bütünü içinde merkezi yönetime oranla güçlendirilmesidir. Aynı zamanda, merkezi yönetimin elinde bulunan planlama, karar verme, kaynak oluşturma ve bunları yürütme gibi yönetsel yetkilerin daha yerele, taşra kuruluşlarına, yerel yönetimlere, yarı özerk kurumlara, meslek kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine aktarılması olarak kabul görmektedir. Yetki genişliği, yetki göçürümü, özerkleştirme, özelleştirme ve sivilleşme gibi kavramlar yerelleşme teriminin çeşitli uygulama araçlarıdır. Var olan bu özellikleri ile yerelleşme ile küreselleşme arasındaki ilişkinin bir boyutu yerelliğin küresel ile bütünleşmesidir. Yerel yönetimler yerelleştirme politikaları ile bir taraftan güçlendirilirken diğer taraftan buradan yerel güçlerin piyasa güçlerine transferi sağlanmaktadır.

Ronald Robertson, küreselleşme ile yerelleşme arasındaki bu birlikteliği, 'glokalizasyon' terimi ile incelemiştir. Küresel ve yerelin birlikte hareket ettiğini ve birbirinden beslendiğini anlatan Robertson'a göre küreselleşme yerel kültürlerin çatışması ile yeniden tanımlanabilir hale gelmektedir

(Robertson, 1999). Küresel düşünerek dışa açılmayı, dünya ekonomisi ile bütünleşmeyi ifade eden glokalizasyon, aynı zamanda merkezi yönetim kanalı ile ülke çapında siyaseti ve ekonomiyi yönlendirme yerine yerel yönetimlerin, yerel güçlerin öne çıkmasını ve güçlenmesini ifade eder. Görüldüğü gibi, yeni küresel sistem, kendisini yeniden üretecek olan yerelleşmesini yaratırken bunu aktörlerinin de formatlarını, kavramlarını yaratarak oluşturmaktadır. Yerel düzeyde oluşan bu birliklerin oluşum amaçları; yönetim -governance-, verimlilik, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı demokrasi esasında oluşmaktadır.

Ulus devletlerin çözülmesi üç kademe ele aldığımızda; ulus-üstü birliklerin kurulması ve yetki devrinin buraya yapılması ilk boyut olarak görmüştük. İkinci boyutu, ulus devletlerin uyguladıkları, devleti küçültmeye yönelik liberal politikaları ve üçüncü boyutu da ulus devlet düzeyindeki ekonomik, yönetsel ve siyasi güç birliklerinin yerele indirilmesi olarak sınıflandırdık. Ulus-üstü güçler, küreselleşme ile varlıklarını bulup, ulus-devletler düzeyindeki erkin bir kısmını kendi bünyelerinde toplarken, bir taraftan da daha yereldeki birimlerin güç kazanmalarına ve özerk bir biçimde yapılanmalarına destek vermiştir. Özellikle küreselleşme ve yerelleşme arasındaki birbirini besleyen bu diyalektik ilişki, artan yerinden yönetim anlayışı ile "bölge" olgusu etrafında toplanmaya başlamıştır.

4. Bir Yerel Yönetim Olarak Bölge; Bölge, Bölgecilik, Bölgeselleşme

Bir yerel yönetim olarak "bölge yönetimleri"ni güvence altına alan ilke yerinden yönetim ilkesidir. Yerinden yönetim, merkezde toplanmış olan erkin dağıtılması anlamını taşımaktadır. Merkezi yönetimin yetkilerini daha yerel düzeydeki birimlere kendi adına kullanmak için vermesi yetki genişliği ilkesi ile yerine getirilmektedir. Mengi'nin belirttiği üzere, yerinden yönetim dört basamaktan oluşmaktadır. İlk basamakta, yerinden yönetim yerel yönetimlerin güçlendirilmesi anlamına gelmektedir, ikinci basamakta ise "bölgeselleşme" ve "bölgecilik" bulunmaktadır. Üçüncü basamakta Mengi;

"federalizm"i belirtirken, dördüncü basamakta "ayrılıkçılık"ın olduğunu söylemektedir (Mengi, 2008). Bu yerinden yönetim basamaklarından hangisinin bir devlette uygulanacağını, hem o ülkenin tarihsel ve kültürel yapısı hem de içinde bulunduğu ülke birliktelikleri belirlemektedir.

Yerinden yönetimlerin ikinci basamağında bulunan "bölgeselleşme", "bölge" ve "bölgecilik" küreselleşme ile kendi varlığını oluşturmuş bir yönetim biçimidir. Ortak bir temelde varlık bulamayan "bölge"nin çok farklı yapılarda olmasından dolayı, ortak bir tanımlama bulunulmasında da güçlük çekilmiştir. Bu bağlamda, devletler topluluğu ve devlet içinde oluşan bölgeler olarak öncelikli bir ayırım yapacak olursak, devletler topluluğunda bölge; birden çok devleti içine alan, benzer çıkarları güden, coğrafi, siyasal ve ekonomik yakınlık temelinde işbirliği amacı ile oluşturulmuş birliklerdir diye tanımlanabilir. Devlet içerisindeki bölge ise coğrafi, ekonomik, yönetsel, etnik ve kültürel ölçütlerdeki benzerlikler veya ortaklıklar çerçevesinde oluşturulmuş alt birimlerdir (Mengi, 2008). Ülkeler arası oluşturulan her bir bölgenin ve devlet içerisinde oluşturulmuş her bir alt birim olan bölge yönetimlerinden farklı olması ve farklı tanınmaları, ortak bir hak ve yetki birliğinin oluşmasını da engellemiştir.

4.1. Bölge

Bölge kavramını oluşturan konulara baktığımızda kültürel, etnik ve dilsel özellikler, iklimsel ve topografik ortaklık, sanayi ya da kentsel gelişme, yönetsel birimler, ekonomik uzmanlık birlikleri oluşturma ve uluslararası ilişkiler alanlarını görmekteyiz. Aynı zamanda kamu yönetimi literatürü içerisinde bölge dört kategoriye ayrılarak tanımlanmaya çalışılmıştır. İlk kategori; "coğrafi ya da toplumsal (fiziksel veya kültürel) özellikleri açısından bir bütün oluşturan ve bu özellikleriyle kendisine bitişik olan başka yörelerden farklılaşan toprak parçası". İkinci kademe; "iller ile merkezi devlet yönetimi arasındaki mülki yönetim kademesi (örneğin Olağanüstü Hal Bölgesi gibi)". Üçüncü kademe; illerden daha geniş coğrafi birimler düzleminde eşgüdümlemesi gerekli kimi hizmetlerin yürütüldüğü coğrafi-yönetsel

birim (Kara Yolları Gen. Müd., DSİ., Bölge İdare Mahkemesi)." Ve son kademe; "Fransa, Belçika, İtalya gibi kimi ülkelerde bir yerel yönetim kademesi" bulunmaktadır (Özel, 2003).

Bir diğer bölge ayırma yöntemi de üçlü bir kategorizasyonda yapılmaktadır. Buna göre (Keleş, 1998);

1. Kategori bölgeleri;
  - a- 'doğal bölge'
  - b- 'ekonomik bölge'
  - c- 'toplumbilimsel bölge'
  - d- 'yönetsel bölge'
2. Kategori bölgeleri; (yapay olarak oluşturma biçimleri dikkate alınarak ayırılmaktadır)
  - a- bölge planlaması amacıyla ilgili kuruluşlarca oluşturulmuş bölgeler
  - b- devlet ile yerel yönetimler arasında kalan yönetsel bir basamak olarak oluşturulmuş bölgeler.
3. Kategori bölgeleri; (bölgenin yapısal özelliklerine göre ayrılmaktadır)
  - a- devletin yetki genişliği kararınca oluşturduğu taşra birimleri, bölge örgütleri
  - b- bölge çapında oluşturulmuş yerel yönetimler (Fransa ve İtalya'daki gibi)
  - c- bir bölgesel özerklikten yararlanan, ayrı bir anayasaya sahip olan, yasama ve yargılama yetkileri bulunan bölgeler (Alman eyaletleri gibi)

Bölge kavramı üzerine bunlardan daha başka yapılmış ayrımlar ve tanımlamalar da mevcuttur. Bu kadar farklı ve çok gruplamaların ve tanımların olması, üzerinde bir ortaklık olmamasından kaynaklanmaktadır. Denildiği üzere, var olan bölge yapılanmaları birbirinden farklı olduğu için tanımlamaları ve gruplanması da çelişki yaratmaktadır.

Yapısal ve mekansal özelliklerinden ziyade, yerinden yönetim çabalarının sonucu olarak ortaya çıkan bölgeselleşmenin nedenlerine bakacak olursak, Mengi bunu Conceiçao-Heldt'ten etkilenerek, üç temelde inceler. Bölgeselleşmenin

temel çıkış nedenlerinden birisi olarak; merkezle bölgeler arasındaki uzlaşmazlıkların çözülmesini görmektedir. İkinci varlık nedeni olarak; ulusal birliğin tehlikeye düşmesinin ya da ayrılıkçı hareketlerin önlenmesini söylerken; üçüncü temel neden olarak, devletin ekonomik gelişme politikaları için yeniden yapılandırılmasını belirtmişlerdir (Mengi, 2008).

4.2. Bölgecilik

"Bölgecilik"e baktığımızda "bölgelleşme"den daha farklı bir anlamı olduğunu görmekteyiz. "Bölgelleşme", yerinden yönetimin bir türü olarak, "bölge" düzeyinde oluşmuş yerel birimlere yetki aktarımı, kaynak aktarımı ile bu birimlerin güçlenmesini amaçlayan ve daha çok yönetsel bir nitelik taşıyan, "bölgecilik" aynı tarihsel geçmişe sahip alan içerisinde, etnik ve kültürel ortaklıklar temelinde belirlenmiş bölgenin merkeze karşı korunmasını ve hatta sadece bu kimliklerin pasif bir biçiminde korunmasından ziyade bağımsızlıklarını kazandırma çabası gütmektedir. Yerinden yönetim basamakları içerisinde de "ayrılıkçılık" basamağına denk gelen bölgecilik, bir yerinden yönetim biçimi olarak görülmektedir. Mengi, bu iki yönetim biçiminin farklı olmasına rağmen birbirine dönüşmesinin çok olası ve kolay olduğunu söylemektedir (Mengi, 2008). Öyle ki, bölgesel farklılıkları giderme amaçlı uygulanması planlanan bir bölgelleşme politikası, halihazırda, güçlü bir etnik ve kültürel kimlik mücadelesi yapılan bir bölgede uygulanırsa, kimlik mücadelesini körükleyici bir etki yaparak bölgecilik hareketine dönüşebilir. Aynı şekilde, bölgecilik hareketinin var olduğu bir bölge de, yönetimde söz hakkı vererek merkeze bağlama politikası ile bölgelleşmeye dönüşebilir. Fakat denildiği gibi her an bir birine dönüşebilecek kavramlardır bölgelleşme ve bölgecilik.

Bölgecilik öz itibarı ile ulus-altı çerçevesinde artan politikleşmenin bir sonucu olarak reflektif bir tavidir. Küreselleşmenin getirisi olan bütünleştirici ve eşitleyici bir sürece karşı duruşta alttan gelen kültür ve tarih ile beslenmektedir. Demokrasi söyleminde özellikle yer alan bölgecilik hareketleri, sol çevrelerde küreselleşmeye karşı ortak bir düzlem de oluşturuyor

denilebilir. Her ne kadar temelinde etnik ve tarihsel ortaklık var denilse de küresel vakalara karşı ortak tutum da bölgeciliği besleyen bir kanaldır. Bölgecilik söylemlerinde, çevreci akımlar, nükleer santral tesislerinin yapımı gibi rahatsızlıklar da görülmektedir. Tabiki bölgecilikte yerel sorunlar çok önemlidir; ancak altta yatan en önemli neden olarak kimlik farklılıklarından kaynaklanan bölgelerin yeni arayışlara girmelerini gösterebiliriz (Keleş, 1998; Keleş, 1999).

4.3. Bölgelleşme

Bölgelleşme olgusu ise, özellikle Avrupa Birliği içerisinde büyük önem taşımaktadır. Özellikle son yirmi beş yıldır Avrupa Birliği için bölgelleşme ve yerinden yönetim birçok sorun için kullanılacak bir yöntem olarak görülmektedir. Bölgelleşme yöntemleri ile Birliğin teşvik araçları tam olarak kullanılmış, akçal olanaklar sağlanmıştır. Birlik içerisinde ulus devletlerin ve bölgelerin işbirliğinin gerçekleştirilmesindeki asıl amaç, yapısal olarak zayıf bölgelerin geliştirilmesidir ve bölgeler arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılmasıdır. Bölgeler arasında yapılması öngörülen işbirliği, ulus devlet sınırlarını aşmış Birlik düzeyinde şekillenmiştir. Birlik ile bölgeler arasında ortak bir kanal kurulmuştur. Bölgeler Birlik aracılığı ile birbirleri arasında işbirliği kurup politikaya dahil olmuş; Birlik, bölgeler aracılığı ile yeni kurumsal ve ekonomik yapısını şekillendirmiştir. Bu noktada, hem bölgelerin hem de Birlik'in ulus devletlere karşı olduğu savunulmaktadır (Mengi, 2008).

5. Avrupa Birliği'nin Bölgelleşme Politikaları

Tarihsel bir perspektifle bölgelleşmeye bakarsak, İkinci Dünya Savaşı'nın kritik bir dönem olduğunu görmekteyiz. Daha öncesinde 19. yüzyılda ulus-devletler, "bölge"ye ulusal birliği ve bütünlüğü bozma tehlikesi nedeniyle sıcak bakmazken, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu bakış açısının değiştiğini görüyoruz (Keleş, 1998). Çünkü merkezden yönetim ilkelerine dayanan üniter devlet biçimleri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir dönüşüm geçirmeye başlamıştır. Savaş sonrasında bölgeler

kalkınma ekseninde yeni işlevler yüklenmiştir. Üstte de belirtilen bu ekonomik nedenlerin yanı sıra, tarihsel, kültürel ve politik etkenler de bölgeselleşmenin şekillenmesinde rol oynamışlardır. Ekonomik olarak bölgeler arasındaki kalkınma farklılıklarını azaltıp yok etme amacının yanı sıra, tarihsel ve sosyo-kültürel olarak ülkeler farklı kültür ve dil topluluklarına ve bunların yoğun olarak yaşadıkları bölgelere bazı ayrıcalıklar tanımıştır.

Ciddi bir dönüşüm geçirmiş olan bizim kullandığımız anlamdaki "bölgeselleşme" ilk olarak Avrupa ülkelerinde kalkınma literatürü içerisinde varlık bulmuştur. 1950 ve 1960'lı yıllarda bölgesel kalkınma politikaları merkezi devletler tarafından yönetiliyor ve daha ziyade kavram ve yönetimde merkezileşiyordu. Bölgesel politika temel olarak, devlet tarafından yürütülmeye çalışılan yerel firmaların teşviklerine dayanmakta idi. Uygulama alanı olarak da bir ülke içerisinde bir bölgeden başka bir bölgeye sanayi aktivitelerindeki farklılığa bağlı kalmıştır. Uygulanan bu bölgesel kalkınma politikası içerisinde genellikle, büyük firmaları kalkınma bölgelerine yönlendirmek için uygun araç olarak yardımlar ve bağışlar kullanılmıştır (Ertugal, 2005). Özellikle firmalar arasında imalat sanayisi kalkınmanın ve bölgesel politikaların motoru olarak görülmüştür.

1960'lardan 1980'lere gelinirken, dünya çapında değişen ekonomik yapı ve bunun idari/siyasi yansımaları bölgeselleşmenin de değişimine neden olmuştur. Birçok Avrupa ülkesinde 1980'lerle beraber bölgesel politikalarda değişikliğe gidilmiştir. "İçsel Kalkınma Yaklaşımı" (Endogenous Development Approach) bölge politikaları için artık başat rol oynamaya başlamıştır. Öyle ki, bu yaklaşıma göre bölgesel kalkınma, kurumsal kapasitenin kurulması ile elde edilen artan içsel politikanın bir ürünüdür (Ertugal, 2005). Yeni yaklaşım aynı zamanda, yerel arzın artmasına, aşağıdan yukarıya bir yöntem tercihinin, bölgeye özgü özelliklere ve uzun dönem politik hareketlere dayanmaktadır. Bölgeselleşme literatürü içerisinde 1980'lerle beraber yaşanan bu dönüşüm "Yeni Bölgeselleşme" kavramı altında incelenmektedir (Ertugal, 2004). Ekonomik temelde kalkınma politikalarındaki dönüşümle

başlayan ve buna uygun yönetsel, siyasi ve ekonomik zemini belirleyen "yeni bölgeselleşme" esasen küreselleşme güçlerine karşı verilen bir cevap ve onun bir sonucu olarak görülmektedir (Thomas, 2000). Ve bu bağlamda küreselleşmenin nüvelerini bünyesinde taşıırken kendi kalkınma modelini de oluşturmaktadır. Beşeri sermaye, yerel işletme kültürü, bilgi transfer ağı, sistem ve etmenlerin kaliteli üretimi ve bölgesel tecrübeden kaynaklanan bir eğitim tekniğine dayanan büyüme ve kalkınma faktörleri "yeni bölgeselleşme" ile birlikte bölgesel kalkınmanın içeriğini belirlemektedir. Bunların yanı sıra devlet içerisinde ve devletler arasındaki bölgesel kalkınma farklılığı ve bunları yok etme yeni bölgeselciliğin ana misyonunu oluşturmaktadır. Yerelliğin ön plana çıktığı bu dönüşümde yerel ekonomi ve yerel kurumlar öncelikli aktörler olarak göze çarpar hale gelmişlerdir (Moulaert, 2003; Michalski, 2000; Amin, 1995). Ünlü Yeni Bölgeselleşmeci diye adlandırılan Castells için bu noktada bölge; sonuç olarak ekonomik ve sosyal yaşamın temel bir basamağı olarak "bölgeselleşmiş küresel ekonomi" kavramı ile teknolojik-kültürel çağın ruhunu oluşturmaktadır (Castells, 2005).

5.1.Yeni Bölgeselleşmenin Avrupa Ülkelerinde Gelişimi

Avrupa ülkelerine baktığımızda, 1949 yılındaki Bonn Anayasası ile Almanya'nın, Alman halkının nasyonal sosyalist sistemin merkezileşiliğinden uzaklaşmak için federal bir devlet sistemini benimsediğini görüyoruz (Keleş, 1998). Üniter devlet biçimlerine sahip İtalya, İspanya ve Belçika gibi ülkelerde ise politik ve kültürel bölgeselleşmeler yaşanmıştır (Nalbant, 1997). Bu ülkelerde oluşan bölgeselleşmeyi politik bölgeselleşme olarak belirten Nalbant, politik bölgeselleşmenin de bölgelere politik yetkiler aktarılarak bunların anayasal düzeyde ayırıcı özelliklerinin teminat altına alınması olduğunu söylemektedir. Fransa için ise Nalbant, Fransa'daki yapılanmanın daha farklı olmasına rağmen işlevsel ve yönetsel bölgeselleşme aşamalarından geçerek 1982 yasa ile politik bir bölgeselleşmeye sahip olduğunu söylemektedir (Nalbant, 1997). İngiltere gibi yerinden yönetime soğuk bakan ülkeler bile birleşik bölge büroları oluşturmuştur. Keleş,

İngiltere'deki İskoç ve Galler bölgelerine bakarken bu bölge statülerinin Fransız bölge meclisleriyle İspanyol özerk toplulukları arasında özel bir yapı taşıdıklarını belirtmektedir (Keleş, 1998). Devletleri oluşturan halklardan bir bölümünün kimlik farklarını öne sürerek yeni arayışlar içine girmiş olduklarını belirten Ruşen Keleş, Avrupa ülkelerini değerlendirirken, Bask bölgesindeki bağımsızlık hareketlerini ve İskoç ulusçuluğunu, bunlar arasında en güçlüleri olarak görmüştür (Keleş, 1998). İspanya ve Belçika'ya baktığımızda, bölgeselleşme açısından daha net hareketler gözlemleyebiliyoruz. İspanya'da 1978 yılında "özerk topluluklar" oluşturulmuştur ki bu bölgeler aynı zamanda anayasadan hukuki dayanağını almakta idi. Belçika'da federal devlet sistemi içerisinde bölgeler, federe birimler durumuna gelmiştir, bu birimler aynı zamanda geniş bir özerkliğe sahiptirler. Keleş bu iki ülke için, "Belçika bölgelerinde ve Katalonya'da da güçlü bir bağımsızlık eğilimleri olsa da bunların geleneksel anlamda ayrı bir devlet olmaktan çok, Avrupa'da ve kendi devlet sistemleri içerisinde yeni bir erk sistemi oluşturma amacı" güttüklerini söylerken aslında İspanya ve Belçika'daki bu hareketlerin "bölgeselleşme" yönünden başarılı çalışmalar olduğunu da belirtir (Keleş, 1998).

5.2. Kurumsal Olarak "Yeni Bölgeselleşme"nin Avrupa Birliği'nde Gelişimi

Avrupa Birliği'nin bölgeselleşme konusunda yaptığı etkinliklere baktığımızda, 1988'de Avrupa Parlamentosu'nun kabul ettiği Bölgeselleşme Şartı dikkatimizi çeker. Bunun içerisinde bölgeler, "coğrafi açıdan kendine yeterli ve nüfus, dil, kültür ve tarihsel gelenekler gibi ortak özelliklere sahip birimler olarak" tanımlanıyordu. Ayrıca 1988 yılında Yapısal Fonlar'da bölgeler politikasının amaçları doğrultusunda değişikliğe gidilmiştir. Bununla beraber bölgesel kalkınmanın ana mekanizmasını oluşturan kurallar da; Yoğunlaşma (kaynakların coğrafi olarak ve gerçekten ihtiyaç duyulan grupların yararı göz önünde bulundurularak yoğunlaşması), Programlama (uygun kalkınma stratejilerine yönelik program oluşturmaları), Ortaklık (programın Birlik, ulusal devlet ve bölgeler arasında gerçekleşmesi) ve Tamamlayıcılık (yapısal fonların ulusal düzeydeki

yapısal harcamaları tamamlayıcı nitelikte olması, onların yerini almaması) olarak belirlenmiştir (Kumral, 2008).

1992 yılındaki Maastricht Antlaşması da, Avrupa'nın bütünleşmesi süreci içerisinde, bölgelere önemli görevler veren diğer bir aşama olarak karşımıza çıkar. Maastricht Antlaşması ile oluşturulan "Bölgeler Komitesi" sayesinde, ulus-altı birimler, Birlik düzeyinde temsil edilmektedir, bölgesel ve yerel birimlerin seçilmiş temsilcilerinden oluşan ve bir danışmanlık görevi yapan Bölgeler Komitesi bir taraftan da hizmette halka yakınlık ve yerellik ilkeleri (subsidiarity principle) temeline oturmakta idi. Her ne kadar Bölgeler Komitesi, Konsey ve Avrupa Komisyonu'nun uygun gördüğü konularda danışılacak birim olsa da, karar alma yetkisi yoktur.

Avrupa Birliği bölgesel politika hedeflerine baktığımızda ise, Komisyon'un bölgesel politika kapsamında üç ana hedef belirlediğini görmekteyiz. Bunlar; "kalkınmada geri kalmış bölgelerdeki yapısal uyumu ve gelişmeyi teşvik etmek", "ekonomik ve sosyal dönüşüm içerisinde olan bölgelerin desteklenerek karşılaşılan yapısal güçlüklerin giderilmesi" ve "öğretim, eğitim ve istihdam politikaları ile sistemlerin modernizasyonu ve uyumlaştırılmasını desteklemektir".

"Bölgeselleşme" ve "bölgecilik" üzerinden küreselleşmenin yerelliği teşviki ile oluşturduğu yönetim biçimleri birbirinden farklı ve çok değişik yapılanmalar şeklinde gerçekleşmiş olsa da, Birlik düzeyinde ortak bir politika oluşturulmaya çalışılmaktadır. Özellikle 1980'lerden sonra küreselleşmenin şu anki aşaması ile birlikte yönetsel, politik ve ekonomik anlamda "bölgeler", "yeni bölgeselleşme" politikası ile birlikte ana belirleyicileri oluşturmaya başlamıştır. Yerel sesi doğrudan dile getirebilen bölgeler, farklılıkların temsili ve kimlikleri yaşatabilme konusunda ana araçlardan birisidir. Fakat diğer taraftan, karşılıklı olarak birbirleri ile aracısız temasa geçebildikleri için farklılıkların daha aza inmesini de sağlamaktadırlar. Ulus-devletler ve ulus-üstü birlikler tarafından misyonlarının artmasına yönelik uygulanan politikalar da "bölgeler" in gelecekte Dünya politikasını ve ekonomisini

şekillendirecek en önemli aktör grupları olacağı savını destekler durumdadır.

6. Küreselleşmenin Bölgeselleşmesi Üçlü Aktör İlişkisi

1980'lerle beraber önem kazanmaya başlayan yerel ve bölgesel yönetim birimlerinin varlık nedenleri ve işlevleri; demokrasi, yönetimde verimliliğin ve etkinliğin artması etrafında belirlenmektedir. Daha önceki bölümlerde küreselleşmenin üçüncü dalgasının kendisinin yönetsel ve siyasi yapılarını da oluşturduğunu belirtmiştik. Bu bağlamda, küreselleşmenin halihazırdaki halinin kendi yapısal düzenlemesini ulus-altı düzeyde "bölgeselleşme" ile oluşturduğu söylenebilir. Mengi de bu noktada, küreselleşmenin son aşaması için; yerel ve bölgesel birimlerin, yerel çeşitlilik taşıyan türdeş olmayan yapıların ve alt sistemlerin önemli olduğunu söylerken, yönetim (governance) kavramı ile ifade edilen çok ortaklı yönetim biçiminin de bu aşamanın bir tamamlayıcısı olduğunu belirtmektedir (Mengi, 2008). Mengi'nin belirttiği bu ortaklı yönetimin aktörlerini ise; devlet, yurtaşlar, sivil toplum örgütleri, yerel ve bölgesel yönetim birimleri oluşturmaktadır. Küreselleşme, bölgeselleşme için uygun ortamı yaratırken, bölgeselleşme de küreselleşme için eş zamanlı olarak uygun ortamı yaratmaktaydı. Yani, küreselleşme ile birlikte hem ulusal ve hem de uluslararası bir düzlemde bölgesel yapılar oluşmuştur. Bölgeselleşmenin yeni yaklaşımı özünde, karar almayı daha alt teritoryal aşamalara bırakarak merkezîyetçilikten giderek uzaklaşmayı öngörmektedir. Kısaca, yeni bölgeselciliğin merkezîyetçi değil adem-i merkezîyetçi bir yapıyı sağladığını söyleyebiliriz. Mengi de bölgeselleşmenin, merkezi yönetim karşısında yerel ve bölgesel birimlerin yönetsel anlamda güç kazandıkları için bir adem-i merkezîleşme biçimi olduğunu söylemektedir (Mengi, 1998).

Küreselleşmenin diyalektik varlığı ve oluşumu, benzer biçimde bölgeselleşme içinde de vücut bulmaktadır. Küreselleşmenin bir taraftan yereli teşvik etmesi ön görülürken bir diğer taraftan da

yerel farklılıkların üzerine giderek onları tektipleştirmesi diyalektiği, bölgeselleşme için de geçerlidir. Öyle ki; bölgeler bir taraftan küreselleşmenin en önemli aracı olarak eylemde bulunurken, diğer taraftan küreselleşmeye karşı yerelliği ve çeşitliliği korumaya çalışan bir faktör olarak karşımıza çıkabiliyor.

Avrupa Birliğinin üçlü aktör yapısındaki (ulus-devlet, ulus-üstü yapısı; ulus-altı birimler ve bölgeler) değişiklik eski güç odaklarında bir dönüşümü göstermektedir. Diğer iki aktör, ara kademe olarak da tanımlayabileceğimiz ulus-devleti bir kenara iterek kendi aralarında doğrudan politika oluşturup uygulama aşamasına gelmişlerdir. Öyle ki, ara aktör olan devletler çevre, tarım gibi birçok alanda zamanla aradan çıkartılmaktadır. Ulus devletlerin, küreselleşmeye ayak uydurmak için kendi elleriyle önünü açtıkları yerel aktörler şimdi ana aktörü devre dışı bırakmaya çalışmaktadır. Keleş Avrupa'daki bölgelerin Birlik ile ilişkisine bakarken, Avrupalıların kimlik oluşturma süreçlerinde öncelikle yerel düzeyden etkilendiklerini, siyasal ve kültürel kimliklerinin esas olarak kentler, kasabalar ve bölgelerle özdeşleşmiş olduğunu gözler önüne serer (Keleş, 1998). Buradan hareketle, Avrupa'nın bütünleşmesi idealinin, yani ulus-üstü bir Birlik gücünün devletler düzeyinden değil, yerel ve bölgesel yönetimlerin serbestçe seçilmiş temsilcileri yardımıyla oluşacağını belirtir. Bir grup düşünürüne göre, yerel yani bölgeler Birlik düzeyinde gelecekte devletten daha güçlü bir konuma gelecektir. Fakat bu bakış açısı bölgeselleşmeye dair tartışma getiren düşünürlerin bir kısmına aittir. Diğer bir görüş ise, yeni bölgeselleşmenin önemli olduğunu kabul etmekle beraber, merkezi yönetim güçlerinin, yani devletlerin, bu ilişki içerisinde ve bölgesel ekonomik kalkınma politikasında kilit rol oynadıklarını söylemektedirler. Postliberalizm ve küresel yapı içerisinde düşünecek olursak, yeni devlet yapılarının kendi elleri ile güç devri yaptığını görmekteyiz. Bu ise ikinci grupta duranlar için merkezi gücün yok olduğu anlamına gelmez, öyle ki bu grubun kilit, yönlendirici ve destekleyici bir birim olarak durması kendi varlığının pekiştirilmesi anlamına gelmektedir (Lovering, 1999; Colletis, 2001).

Aynı zamanda yeni bölgeselleşme ile birlikte yerel düzeyde karar verilmesi ve uygulanması düzeyine geçilmesi var olan ulus-devlet sınırları üzerinde bir değişimle doğrudan alakalıdır. "Ulus" temelinde yapılan mücadelelerden de ister istemez bir ayrıklaşma olabilmektedir. Bu noktada Lovering, bölgenin açıklamasını yaparken, bölge yönetişiminin bölgeselleştirilmiş bir yapı olduğunu belirtmektedir. Yani, yeni yönetim anlayışının yerinden yönetime geçtiğini bilmekle beraber, bunu da esas olarak bölgesel düzeyde şekillendiğini anlatmak istemiştir. Bu adım adım olan yetki devri ulus-devletler arasında çizilen eski sınırları da değiştirmektedir. Lovering, özellikle bu konunun altını çizerek, Castell'in bölgeyi teknolojik-kültürel bir çağın gereği olarak görmesine ve aynı şekilde bölgeyi yeni ekonomik organizasyon modelinin bir sonucu olarak görenlere itiraz ederek aslında artan bölgeselleşmeyi değişen ulus-devlet ajandasının temel bir sonucu olduğunu söylemektedir (Lovering, 1999).

Bölgeselleşmenin oluşumunda öncelikli amaçlardan birisinin bölgeler arasındaki kalkınmışlık farklılıklarını giderebilmek olduğunu belirtmiştik. Bu bağlamda, zayıf bölgelerin geliştirilmesi için ulusal devletler, bölgeler ve ulus-üstü birlik devreye girer. Mengi ve Keleş bu işbirliğinde bölgesel farklılıkları giderebilmek amacı ile teşvik araçlarından yararlanmak için bölgesel ve yerel birimlerin yapacakları işbirliği ile ulus devletlerin sınırları aşınmış olacaktır der (Mengi, 2008; Keleş, 1998). Bu noktada Lovering, halihazırdaki bölgeselleşmenin pratikteki yerinin, ulusal düzeydeki "hayali cemaatler"den, bölgesel düzeyde bir "hayali rekabet üniteleri"ne dönüştüğünü söyler (Lovering, 1999).

7. Sonuç

Günümüz dünyasının değişim olgusu olan küreselleşme, yaşamın her alanını etkilediği gibi ulus-devletler üzerinde de iki yönlü bir etkide bulunmuştur. Küreselleşme anlatıldığı gibi ulus-devletleri hem aşağıdan ulus-altı güçler tarafından hem de yukarıdan ulus-üstü güçler tarafından etkilemiştir. Yerelleşme ve bunun bir boyutu olan

bölgeselleşme olgusu, küreselleşmenin ulus-devlet üzerindeki etkisinin önemli bir boyutunu oluşturur.

Küreselleşme, bir taraftan dünyanın küçülmesine atıfta bulunurken diğer taraftan bütün olarak bir dünya bilinci oluşturmaktaydı. Kendi yerelliğini farklılıklar üzerinden oluştururken, bir taraftan da farklılıkları ulus-üstü birliklerle yok etmeye çalışmaktaydı. Özellikle küreselleşme ve yerelleşme arasındaki birbirini besleyen bu diyalektik ilişki, artan yerinden yönetim anlayışı ile "bölge" olgusu etrafında toplanmıştır. Bu çalışma içerisinde de küreselleşmenin yerelleşme ilişkisi içerisinde bölgeselleşme olgusunu nasıl ortaya çıkardığını ve bu süreç içerisinde oluşan yeni güç odak gruplarının birbiriyle etkileşimine bakılmaya çalışıldı. Küreselleşme yerelleşme arasındaki diyalektik ilişkinin net bir biçimde gözlemlendiği bu süreç kendi yeni bölgeselleşme sürecini de yaratmıştır. "Yeni Bölgeselleşme" kavramı altında incelenmiş olan bu süreç çalışma içerisinde irdelenmiştir. Ekonomik temelde kalkınma politikalarındaki dönüşümle başlayan ve buna uygun yönetsel, siyasi ve ekonomik zemini belirleyen "yeni bölgeselleşme" esasen küreselleşme güçlerine karşı verilen bir cevap ve onun bir sonucu olarak değerlendirilmiştir. Küreselleşme, bölgeselleşme için uygun ortamı yaratırken, bölgeselleşme de küreselleşme için eş zamanlı olarak uygun ortamı yaratmıştır.

Her ne kadar ulus-üstü birliklerin ve yerel güçlerin farklılıkları yok etme değil, yaşatma üzerinden politika uyguladığını bilsek de, birbiri ile doğrudan temas ve uzlaşma ile ortaklıkların bölgeler düzeyinden çok daha kolay kurulabildiğini görmekteyiz. Küreselleşme ve bölgeselleşme arasındaki ilişkinin varlığı kabul edilmesine rağmen, niteliği hakkında sosyal bilimciler arasında bir oydaşma bulunmamaktadır. Küreselleşmenin bölgeselleşme ile ilişki biçimi, merkezîyetçilikten adem-i merkezîyetçiliğe geçişin devletler ve ulus-üstü birlikler ile ilişkisi ve hepsinin bölgelere dair politikaları görüldüğü gibi tekli bir yapı içerisinde belirlenememektedir. Bütün bunların da temelinde küreselleşme olgusunun varlıksal gereği içerdiği diyalektiği görmekteyiz. Kendisine dünya üzerinde ekonomik bir entegrasyon sistemi çıkarmaya çalışan

ve bir şekilde oluşturan küreselleşme için, gelecek yıllar, uluslararası düzeyde yeni üretim sürecinin özündeki "ağ sistemi"nin bölgeler arasında şekillenip bir "bölgeler ağ sistemi"ne mi dönüşeceği sorusunu cevaplamak için beklemektedir.

KAYNAKLAR

- Amin, A., Thrift, N.** (1995). *Globalization, Institutions, and Regional Development in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Aslanoğlu, R. A.** (1998). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Asa Yayınevi.
- Bauman, Z.** (2006). *Küreselleşme*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Castells, M.** (2005). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Birinci Cilt Ağ Toplumunun Yükselişi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Colletis-Wahl, K., Pecqueur, B.** (2001). *Territories, Development and Specific Resources: What Analytical Framework?*, *Regional Studies*, 6: 449-59
- Ertugal, E. L.** (2004). *Regions and European Integration: Prospects for Regional Governance in Turkey*, Second Pan-European Conference, Standing Group on EU Politics, Italy.
- Ertugal, E.** (2005). *Strategies for Regional Development: Challenges Facing Turkey on the Road to EU Membership*, *Turkish Policy Quarterly*, 4: 63-86
- Giddens, A.** (2004). *Modernliğin Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Harvey, D.** (2003). *Postmodernliğin Durumu*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Hirst, P., Thompson, G.** (1998). *Küreselleşme Sorgulanıyor*. Ankara: Dost Kitabevi.
- İktisadi Kalkınma Vakfı web sayfası** (2005). Ulaşım tarihi 12 Aralık 2008, Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası, <http://www.ikv.org.tr/pdfs/85dc8f96.pdf>
- Keleş, R.** (1998). *Bölge Gerçeği ve Avrupa, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 7(2).
- Keleş, R.** (1999). *Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler*. Ankara: TBD. ve Konrad A. Vakfı Yayını.
- Kumral, N.** (2008). *Bölgesel Rekabet Gücünü Artırmaya Yönelik Politikalar*. Ege University Working Papers in Economics 2008, Working Paper No: 08/02: 7 Ulaşım tarihi 14 Aralık 2008, <http://iibf.ege.edu.tr/economics/papers/wp08-02.pdf>
- Lovering, J.** (1999). *The Theory Led by Policy: The Inadequancies of the 'New Regionalism' (Illustrated from the case of Wales)*. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23: 379-95
- Mengi, A.** (2008). *Yerinden Yönetim: Avrupa Birliği'nde Bölgeler Ulus Devlete Karşı Mı?*, *Mülkiye Dergisi*, 245
- Mengi, A.** (1998). *Avrupa Birliği'nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler*. Ankara: İmge Yayıncılık.
- Mengi, A., Algan, N.** (2003). *Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme*. Keleş, Ruşen; Önsöz, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Michalski, A., Saraceno, E.** (2000). *Region in the Enlarged European Union*. Working Paper, Budapest: Forward Studies Unit, European Commission
- Moulaert, F., Sekia, F.** (2003). *Territorial Innovation Models: A Critical Survey*. *Regional Studies*, 37 (3), UK: Taylor & Francis Routledge.
- Nalbant, A.** (1997). *Üniter Devlet*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özel, M.** (2003). *Avrupa Birliği'nde Bölge, Bölgeselleşme, Bölge Yönetimleri Kavramları Üzerine*. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 5(1): 97-117
- Robertson, R.** (1999). *Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Thomas, K.** (2000). *Creating Regional Cultures of Innovation? The Regional Innovation Strategies in England and Scotland*, *Regional Studies*, 34(2)
- Uygun, O.** (2001). *Ulusüstü Siyasal Birlikler ve Küreselleşme, Küreselleşme ve Ulus-Devlet*, in M. Koray (Eds.), İstanbul: Yıldız Teknik Araştırmalar Merkezi Yayını.